

מתחת לחגורה

אולם גם בעלימום מיסכנים אלה, צריכים להבין שיש ביקורת ויש ביקורת, ולא הכל מותר. יש ביקורת שהיא מעל לחגורה, ויש ביקורת שהיא מתחת לחגורה. הבה נביא כאן את דבריו של הנביא חנוך בריטוב: „אפילו על זירת ההתאבקות יש כללים של הגינות, אפילו בספורט האכזרי ביותר אין מכים במקומות הרגישים — לא מתחת לחגורה.

„יכול ואף חייב להתנהל ויכוח ענייני על דרך מדינית ועל המנהיגות שישראל זקוקה לה בתקופה הזאת... אבל בין זה לבין חייו הפרטיים של איש-הציבור, כל עוד אין הדברים אמורים בעבירות פליליות, אין ולא כלום. הבאים לפגוע ביושרו המדיני עם דרכו המדינית של דויד המלך, פחה שלו עלו על שירטון, או מטעמים דומים, מורידים גם הם את החיים המדיניים שלנו אל השפל הזה שמתחת לחגורה.”

כל העלאת פרשת בתישבע פסודה על פי עקרונות אלה.

חייו האינטימיים של דויד המלך אינם עניינו של איש. אם שכב או לא שכב עם בתישבע, אם מצא דרך להיפטר מבעל טורדן וזדקן, את מי זה צריך לעניין? אפשר להתווכח עם דרכו המדינית של דויד המלך. האם מדיניותו הפלשתית היא נבונה? האם המלחמה בעמון משרתת את האינטרס האמיתי של המדינה? האמנם סיפוח שטחים עד בוא חמת חשוב יותר מן השלום? האם הקרב בשערי רבת-עמון, בו נפל האלוף אוריה ז"ל, אכן היה דרוש?

ביקורת עניינית כזאת היא במקומה. אבל בעד ספר שמואל ב' לא עסק בכך.

נתן הנביא לא העלה שום נימוק הגיוני נגד גישתו המדינית והאיסטראטגית של דויד המלך, או של יואב הרמטכ"ל. תחת זאת חדרו לתחום הפרט, ועסקו בדברים שהשתיקה נאה להם.

בצדק מתמרמר על כך חנוך הסופר:

„רק מי שמבקש להיבנות מטימטוס הבריות מערב מין בשאינו מינו, כלומר, במדיניות, לא את האמת הם מבקשים להוציא לאור, כי אם ליהנות מן ההצצה בחוריי מנועלים, תוך כדי העמדת פני צדיקי-עליון, מזועזעים.”

האם תתואר הגדרה טובה יותר לנתן הנביא, וכל עדת הצבועים המעלים אותו על נס?

כמה טוב לשמוע מפי נביא אחר, הוא חנוך: „אני, מכל מקום, נמנה עם אלה שהנסיך המבדיל הזה להקרין תדמית שלילית — בלי שום שייכות לשאלות המדיניות הרציניות שלפנינו — מעורר בי בחילה עמוקה.”

חבל, חבל מאוד שחנוך הנביא לא נמנה עם עורכי התנ"ך. כי אז לא היו פרקים מבני שים אלה רואים אור לעולם, תחת שדוריי-דורות ידושו בחייו האינטימיים של דויד, יציי צו בחוריה-המנעול של בתישבע, ויעסקו כפורי נוגרפיה זוכה ומבחינה, בשחשיפור על אוריה החיתי משמש אליבו ליצירהם הנדזזים.

ייתי מציע לגנון. על כן, סיפור זה לצמיתות, לבל יכירנו מקומו ביום ספר-תנ"ך המודפס בישראל. במקומו אפשר היה להדפיס שני פרקים של ויכוח ענייני על מדיניות ממשלת דויד.

אלא שאז קראתי עוד פעם את מיכתבו ההיסטורי של דויד בן-גוריון על פרשה זו, והתחרטתי.

בן-גוריון אמנם טוען, ובצדק, שיש להבדיל בין המיי שור הציבורי לבין המישור הפרטי-אינטימי בהערכת אישיותו של מנהיג ציבורי. אולם אין הוא מתמרמר על עצם הכללת הפרטים האינטימיים על דויד המלך בספרי התנ"ך.

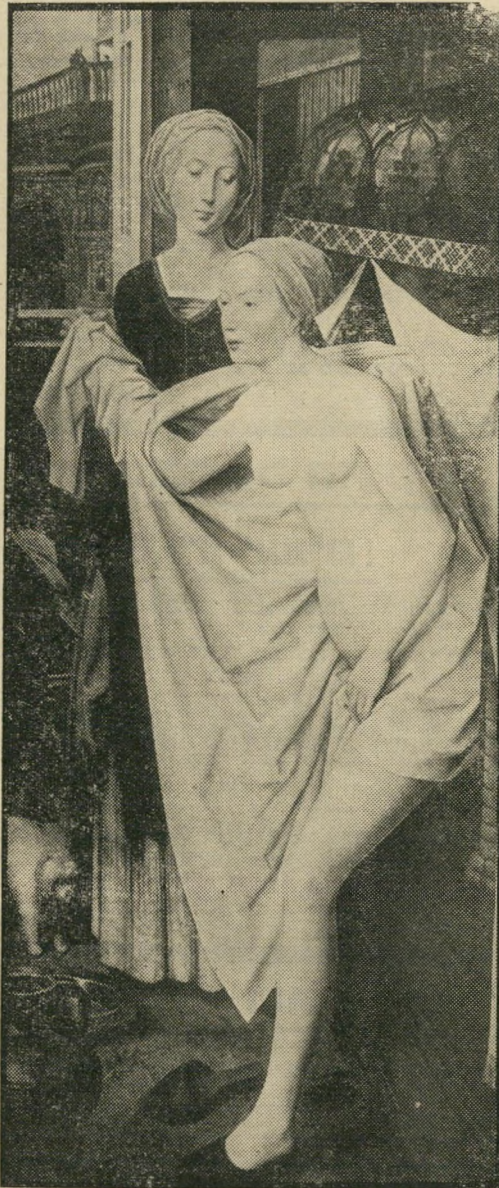
להיפך, בן-גוריון מעלה על נס את נתן הנביא ומשבח את עורכי התנ"ך על כי מצאו לנכון להנציח את הפרשה. לדעתו, חשוב היה לתאר את דמותו של המנהיג על כל צדדיה, החיוביים והשליליים.

לגבי דמות היסטורית, שהיא נחלת העבר, דרוש הדבר רק להערכתה. אולם לגבי דמות של ימינו, הקובעת את גורל העם ואופי השילטון, חיוני הדבר שבעתים — כי הוא מאפשר לעם לבחון אם ראוי וכשר האיש להנהיגו. זאת היתה גישתו של נתן הנביא — ועל כך חשף את האמת וגזר על דויד עונש נורא.

אפשר לדון אדם, האשם בפרשה כזאת, לחומרה או לקולא. זהו עניין של השקפה. אבל קודם כל יש לדעת את האמת. ואם ידיעת האמת הציבורית מחייבת גם את חשפי פתח של פרטים השייכים לתחום הפרט — יש לחשוף כל שברו עורכי היצירה שהפכה לספרי-הספרים.

מה, אך גזנו את דבריהם של ישרידיכך שראו את נקודת-האור שבמציאות חיינו.

וכך כתבה דליה הנביאה: „יש בודיד המלך אותה איכות מיוחדת של גדולה טבעית, שממשלות יכולות אולי להתקיים בלעדיה, אבל

בתישבע (ציור של ממלינג, 1485)

עמים לא... השאלה איננה מה לעשות בודיד, אלא מה נעשה אחריו בלי דויד.”

„גדולתו של דויד נובעת מכך שהוא לעצמו ניחן בחורות-רוח בלתי-רגילה ובעוצמה אישית מיוחדת... שתי תכונות אלה, בתוספת קסמו האישי ואותו דבר בלתי-נתפס ובלתי-ניתן לשיחזור, המכונה כארזותה, גרם לנו שנהיה זקוקים לו כל-כך.”

מובן שאם הניחן בחרות אישית כזאת, אינו יכול להיות כפוף לחוק, וממילא מותר לו להביא למותו של קצין שאשתו מצאה חן בעיניו.

ואם בתישבע נמשכה אליו בגלל הכאריזמה שלו, במה אשם הוא? בקיצור:

„דויד הוא בעל גאוה שקטה שאינה יהירות, ובהו הוא שונה ככל-כך מהישראלי הצנוע... יש בה יותר משמיי-נית של ענווה... עמידה של ענווה ונמיכות-רוח בפני ההיסטוריה היהודית.”

אם נאמין לעצמנו גישה חיובית זו של הנביאה, נבין שהכבד מותר לאיש דגול כמו דויד המלך. רק אנשים אכזרי-קינואה, צריימו-חין ועדובי-נפש ידרשו ממנו לשמור על החוק, ודהימנע ממעשים שיש בהם ניצול-לרעה של מעמדו.

גיעה השעה לגנות בכל לשון של גינוי את מחבר ספר שמואל ב', על שכלל בספרו את הפרקים י"א וי"ב, המתיימרים לתאר פרשה שאירעה, כביכול, בחצר דויד המלך.

אזתה שעה יש להביע תמיחה רבה על עורכי ספר התנ"ך, שראו לנכון להשאיר שני פרקיה-שמצה זדוניים אלה בספרם.

שני פרקים אלה חודרים לתחום הפרט של מנהיג לאומי גדול, טופלים עליו האשמות-סרק ודברי-בלע. פוגי עם קשה בתדמיתו ועוסקים ברכילות שפלה. יתכן שפרקים אלה עזרו למחברי הספר למכור את „יצירתם” ונצטבר רווחים, אך נפש אדם ישר תסגד משיטות כאלה.

קורא את שני הפרקים האלה, יוכח בעליל שהם כתובים בודון, בדרך של תיאור מגמתי, הפצת שמור עות ללא-בסיס וטענות בלתי-מוכחות.

כבר הפסוק הראשון הוא מגמתי ביותר. נאמר בו שדויד המלך שלח את כל צבא ישראל למלחמה בעמון, ואילו הוא עצמו נשאר יושב בירושלים. פסוק זה בא לרמז שדויד היה פחדן או עצלן, ששלח אחרים להילחם למענו.

הפסוק השני מספר שהמלך קם „לעת ערב” כלומר, שבילה את היום במיטתו הנוחה, בעוד אנשיו מחרפים את נפשם מול פני אויב. התיאור של המלך המציץ מעל גג ביתו, והרואה בדירה שכנה אשה טובת-מראה באמי בטיה, בא לשלוב יצרים, והוא כתוב במיטב המסורת הפורנוגרפית.

גרוע עוד יותר הסיפור כאילו שכב המלך עם בתו שבע, בשעה שבעלה היה בחזית, וכי בתישבע הרתה לו ברור שהילה, שנולד כתוצאה מיחסים אלה של אשת-איש עם המלך, הוא ממזר לפי האלוקה, ועל פי חוק לא יכול היה לבוא בקהל ישראל. אילו חי.

לעומת תיאור זדוני זה של המלך כנואף חסרי-מצפון, מתואר בעדה של בתישבע כמלית שכודה תמלת.

אוריה החתי מופיע בסיפור בדמות גיבורי-חיל, המסרב ללכת הביתה ולשכב עם אשתו גם כשהוא זוכה בחופשת-מולדת בלתי-צפויה. המחבר שם בפיו פסוק צדקני: „הארון, וישראל ויהודה, יושבים בסוכות, ואדוני יואב ועבדי אדוני על פני השדה חונים, ואני אבוא אל ביתי לאכול ולשתות ולשכב עם אשתי? חייך וחי נפשך, אם אעשה את הדבר הזה!”

הסיפור על המיכתב ששלח דויד ליואב, באמצעות אוריה עצמו, ובו נתבקש יואב לשלוח את הבעל המרומה לנקודה המסוכנת ביותר של החזית ולהפקירו שם לחרב האויב, בא לייחס לו את המעשה הנתעב ביותר ב' תנ"ך כולו.

גמתו האמיתית של הסופר מתגלה בפרק הבא, שבמרכזו עומדת דמותו המפוקפקת של נתן.

מיהו נתן זה, הקורא לעצמו „הנביא”? נתן הוא פוליטיקאי שאפתני, רמאנוג שלא בחל בשום אמצעי כדי לקדם את מטרותיו.

שאפתנותו האישית, שלא ידעה גבול, מתגלה בכל מערומיה בפרקים המאוחרים יותר, כשלקח חלק פעיל בקנוניות שהעבירו את הממלכה לידי שלמה, בדרך של הפיכת-הצר עקובה מדם.

עסקן חסר-מעצורים זה ראה בפרשת בתישבע הזדמנות מצוינת להשיג פירוטמת אישית, ואולי גם רווחים פרטיים. אין ספק כי פעל בכל הפרשה הזאת כסוכן של סיעה יריבה במפלגת-השילטון, לפי שמועות מסוימות, אף קיבל הלוואה בסך 100 אלף שקלים מקופת טפחי-טפחיים, כשכרו עבור המלאכה הבויהה שעשה. משל מחוכם, כמו זה של כיבשת הרש, יכול לסבר את האוזן, אבל אין הוא יכול לעלים את העובדה שכל הפרשה מנבקה לצרכים פוליטיים שקופים. ביקורת בלתי-מרפסת כזאת יוצרת אוויר רת לינין, ומוביכה, כמובן, אל הפאשיזם.

כל נניח לרגע, כי יש שמץ של אמת בכל אותו תיאור מסולף, משימץ ומגמתי.

אז מה? האם מן הראוי היה להשפיל את דויד המלך, מנהיג לאומי שאין שני לו, בגלל כמה פטיות מן הנורמה המקובלת לגבי בני-אדם פשוטים?

ובכלל, האם נורמות כאלה יכולות בכלל לחול על אישיות ביטחונית בכירה כזאת, אדם שנחל נצחונות כה מזהירים על הפלשתים ושהציל את המדינה יותר מאשר פעם אחת?

לעומת דבריה-בלע של אותו נביאון שוחר-פירוטמת, כדאי להביא את דבריה של נביאה אמיתית, זכתי-לב, שדבריה לא נכללו בתנ"ך.

גם זה מעיד על גישתם העקרונית הפסודה של העורכים, שנתנו מקום נרחב לכל רמאנוג ועסקנצייק אשר מתח ביקורת על גדולי הארץ

לוי אשכנזי